

monitoring report

Izbori u BiH '96

bulletin of the institute for war & peace reporting & media plan

12 septembar 1996

broj 15

SEDMIČNI PREGLED B&H MEDIJA: 2 - 8 SEPTEMBAR

Kao da su željeli da posrame sve one posmatrače, koji su tvrdili da je odsustvo otvorenih medija u Bosni i Hercegovini jedan od glavnih razloga zbog kojeg budući izbori ne mogu biti slobodni i pravedni, u posljednjoj nedjelji predizborne kampanje moglo se vidjeti - a i čuti - značajno poboljšanje u medijskom okruženju. Bez sumnje suviše malo i suviše kasno, ali ipak vrijedno pažnje. Bila je to također sedmica u kojoj su radio difuzne organizacije i same bile predmet vijesti.

TV IN (odnosno Biltova televizija) pojavila se sa zakašnjenjem 7 septembra. Bio je to skroman početak, uprkos najboljih nastojanja Tine Tarner, živo iz Amsterdama. Tehničke smetnje (koje su u međuvremenu prevaziđene) spriječile su da se uvodni program vidi na **RTV Mostar**, dok je borba za moć (koja se očigledno nastavlja) spriječila da se programi TV IN emituju na sarajevskom **NTV Studio 99**. I tehnički problemi i problemi u režiji doprinijeli su da početak bude vrlo slab, međutim, vijesti u 20.00 već su uspjele da pokažu gledaocima u Federaciji veću Bosnu od one koju su navikli da gledaju u posljednje vrijeme.

Jedna od budućih pet stanica konzorcija TV IN, **TV Tuzla**, izbila je prošle sedmice u vrh vijesti, kada ju je zatvorio gradonačelnik Selim Bešliagić i to uoči samog početka emitovanja TV IN. Prema tuzlanskom gradonačelniku, njegova odluka bila je neophodna, kako bi se općinska stanica pretvorila u privatnu kompaniju, čiji će vlasnik biti zaposleni u TV Tuzli. Međutim, zaposleni u TV Tuzli opisali su gradonačelnikov potez kao krađu.

Kao što će se vidjeti iz onog što slijedi u biltenu, izgleda da je vođa UBSD Bešliagić djelovao, kako bi zaštitio poziciju ove stanice u mreži TV IN (i modernu opremu koju bi na osnovu toga ova

stanica trebala dobiti), kao i da bi je sačuvao od mogućih posljedica pobjede SDA na izborima. U ovom trenutku, TV Tuzla postoji samo da bi emitovala program TV IN.

Ako je Federacija prošle sedmice izgubila (privremeno?) jednu i dobila (privremeno?) drugu televizijsku stanicu, izgleda da je Republika Srpska dobila novu televizijsku stanicu sa solidnom podrškom iz Beograda. Kao i TV IN, i **Nezavisna Televizija Banja Luka** počela je emitovati eksperimentalni program 7 septembra. Stanica namjerava da emituje program 24 sata. U koliko ne uspije da ispuni svoj cilj i osigura šemu zasnovanu u velikoj mjeri na informativnim i dokumentarnim programima, namjerava da se nasloni na Prvi i Treći program **Televizije Srbije**.

Međutim, najbolja vijest vezano za medije stigla je prošle nedjelje iz Cazinske Krajine. To je dugo vremena bilo medijski katastrofalno područje, ali jedna regionalna stanica, Radio Bihać, izgleda da je sada prihvatila novu politiku glasnosti i prema slušaocima i prema opozicionim strankama. Ovo zaslužuje dvostruki pozdrav.

Bolje u Bihaću

Kritični finansijski i tehnički uvjeti koji vladaju u **Radio Bihaću** izgleda da su ponukali ovu stanicu da postane iskrena prema svojim slušaocima i da inicira fundamentalne promjene u svom uredničkom pristupu. U poslijepodnevnim satima 5 septembra stanica je objasnila svojim slušaocima brojne probleme s kojima je suočena i koji prijete njenom opstanku. Sljedećeg jutra stanica je re-emitovala jedan intervju, koji je Fikret Abdić dao sarajevskom **Radio Zidu**. Bez obzira na negativni

kontekst u kojem je intervju vođen i u koji je stavljen, ovakva emisija do sada nije bila zamisliva na Radio Bihaću. Ni izvještaji o toku suđenja Abdiću (u odsustvu) nisu više sasvim pristrasni.

Emisije vijesti, općenito, pokazale su znake poboljšanja i sigurno veću otvorenost prema stavovima i aktivnostima opozicionih stranaka. Izvještaj sa skupa Stranke za B&H, koji je održan u Cazinu 2 septembra, završen je, na primjer, sljedećim riječima Mustafe Pamuka: "Dolazeći u Krajinu vidio sam jednu parolu: Što više glasova za SDA - manje neprijatelja za B&H! - Mi nismo neprijatelji B&H. Ova parola je nešto najvulgarnije što sam vidio u ovoj izbornoj kampanji."

RS: Država sa bilo kojim drugim imenom...

U posljednjoj trci pred izbore, medijski režim Republike Srpske je napustio težnju ka ispunjavanju bilo kojih zadataka, osim da stvara platformu za vladajuću SDS. Vođama SDS, koji su širom svoje 'zemlje' održavali velike narodne predizborne skupove, glavni cilj bio je postaviti se na visoki pijedestal iznad opozicije, te se prikazati kao spasitelji nacije.

Sva pitanja koja se ne tiču državnosti RS, od strane SRT su napuštena. U sedmici koja završava 8.09. SDS je u večernjem dnevniku **TV Srpske** zadobio 27 pozitivnih bodova (vidi tabelu dolje). Druge partije nisu niti jedanput spomenute pozitivno. Takvi, nahereni rezultati se ponavljaju od kad su se prvi SDS plakati pojavili na Palama, početkom juna, proklamirajući 'SDS=RS'.

Kao i u prvim danima rata, vijesti su formulisane tako da pokriju sve dnevne izjave SDS vođa. Incidenti u nekim dijelovima Bosne su protumačeni u predizbornim govorima kao trikovi 'Muslimanske vojske' da okupira RS.

'Novosti' TV Srpske 6. septembra ovako su prokomentarisale incident kod Trnova, u kom su srpski civili ranjeni u pušanoj paljbi: "Ovaj posljednji vandalizam muslimanskih terorista opomena je onima koji su olako prešli, ili, što je još bolnije, već zaboravili tek protekle ratne godine srpskih patnji i stradanja. Verujemo da su građani Srpske svesni da je ovaj incident posljednje upozorenje da su septembarski izbori biti ili ne biti za srpski narod."

Tri dana ranije, 'Novosti' su emitovale izvještaj kojim tvrde da je predstavnik IPTF -međunarodne

policije potvrdio "da su naoružane muslimanske vojne formacije u selima Mahala i Dugi Do predvođene Naserom Orićem, bivšim komandantom iz Srebrenice."

Očite, ako ne i lažne tvrdnje su došle iz SRNA-e u izvještaju objavljenom na **Radiju Krajina** 7. septembra: "Muslimanske vojne jedinice", kao sto agencija prorice, "počeće napad dan prije ili poslije izbora s ciljem ovladavanja strategijskim tačkama u RS, naročito u Prijedoru." Izvještaj tvrdi da će ti napadi biti podržani od strane IFOR-a i stranih medija.

Odsustvo želje medijskog sistema da komentariše bilo kakva suštinska pitanja sa kojima se susreću glasaci - djelomice zato što skoro sve RS partije dijele gotovo identične platforme - dozwolilo je da se glasanje predstavi kao plebiscit za državnost RS.

Dnevnik **Radio Srpske** je 07. septembra jasno istakao: "Iako 14 septembar predstavlja mučni maraton i trku za stvaranje nacionalne države pod najtežim uslovima, kako kaže podpredsednik i vršilac dužnosti predsednika RS dr Biljana Plavšić, izbori, bez imalo sumnje, tvrde zapadni zvaničnici, idu u korist srpskom narodu, jer će se tim činom verifikovati Republika Srpska. Time će se ispuniti vekovni san Srba. Međutim, upravo iz tih razloga Muslimani ponovo pokušavaju ugroziti septembarske izbore."

Parada predizbornih skupova SDS na vijestima, kojima je dominirala teza o državi Republika Srpska, potisnula je izvještaje sa predizborne kampanje u Federaciji u rubriku vijesti 'iz svijeta'.

'Novosti' TV Srpske 07. septembra slijedile su uhodanu šemu, prikazujući SDS skupove iz Rogatice, Višegrada i 'Srpskog Broda'. Kad je vidio more plakata Radovana Karadžića, Momčilo Krajišnik se obratio skupu u Rogatici svojim tumačenjem Dejtonskog sporazuma: "Iako se može zloupotrijebiti Dejtonski sporazum i da se jednog dana nađemo osvanuli u B&H. B&H je labava unija, ispod koje je Federacija i Republika Srpska, ali RS kao država, a ne kao kakav entitet, kako su ga nazvali."

Kao što je to običaj na skupovima SDS, političko mučeništvo Radovana Karadžića osjetilo se u zraku, u pažljivo sročnim riječima: "Ima ljudi, rekao je Krajišnik, koji se ne smiju spominjati ovdje, ali vi Srbi, kakvi jeste, što god vam ko brani vi u inat radite."

RTV B&H: Obuhvaćanje liste

U posljednje vrijeme očiti uklon državne radio televizije prema vladajućoj SDA, bio je prošle sedmice manje izražen. S druge strane, prevlast izbornih programa izgleda da je navela narod da zapomaže za malo odmora. Predstavljanje stranaka, koje je pripremio OSCE, sada je dodato šemi koja je već krcata debatama, promocijama, intervjuima i reklamama. Glavni "Dnevnik" **TV B&H** u posljednje vrijeme posvetio je skoro 70 posto svog vremena izborima. Davno je prošao period kada je "Dnevnik" pokušavao da iz svog programa isključi stranačke promocije i pres konferencije.

8 septembra "Dnevnik" je objavio rekordnih 12 priloga o aktivnostima stranaka. Objavljeni su aktualni izvještaji (sa tonskim izvodima) sa skupa SDA, održanog u blizini Brčkog, kome se obratio predsjednik Izetbegović i sa skupa HDZ održanog u Travniku (bez tonskih izvoda), ali nije objavljena ni slika ni ton sa skupova Združene liste, koji su održani u Kaknju i Travniku. Nije bilo jasno da li su ove razlike odražavale subjektivnu uredničku procjenu, političku pristrasnost, ili tehnička ograničenja. Međutim, ono što je bilo jasno u istom tom "Dnevniku", bilo je ushićenje koje se osjetilo u glasu izvještača iz Bihaća, koji je opisivao još jedan skup SDA, kome je prisustvovalo više od 10.000 ljudi i za koji je reporter rekao "da je ovo ambijent, kakav dugo u Bihaću nije viđen."

"Dnevnik" je također posvetio puno prostora problemima, koji su pratili glasanje u inostranstvu. Kritika OSCE-ove neadekvatne organizacije glasanja i posebno, nedostatka izbornog materijala, bila je tako glasna, da je bilo teško razlučiti da li pritužbe dolaze od službenih organa, ili političkih stranaka. Kao što je bilo i u slučaju ozloglašanih obrazaca P-2, tako ni i OSCE-ova odluka, donesena 5 septembra, da se glasanje u inostranstvu produži do 14 septembra, nije upotpunosti zadovoljila ni B&H vlasti, ni stranke. Mnoge olovke su tako samo odložene za buduću upotrebu.

TV B&H je 7 septembra pozdravila pojavu **TV IN** izjavom premijera Hasana Muratovića, koji se žalio na nejasno vlasništvo nove mreže i izuzetno velika sredstva, koja su u nju uložena. Možda su nakon prve večeri emitovanja programa TV IN zaključili da nemaju čega da se plaše, pa je 8 septembra "Dnevnik" ponovo progovorio o ovoj temi na korektan i informativan način. Čak ni **BBC**, prije

nešto više od 30 godina, nije pozdravio tako fer početak emitovanja **TV IN**. Prošle subote nije umro nijedan bosanski vitez uljudnosti.

"Dnevnik" je, također, u cjelosti izvještavao i o zbivanjima u TV Tuzli 7 i 8 septembra.

Kao i proteklih sedmica, "Dnevnik" u 15.00 **Radio B&H**, nastavlja da uveliko spominje opozicione stranke, ali i da povremeno prigušuje njihove oštrije primjedbe na račun vladajućih SDA i HDZ. Tako na primjer, 6 septembra nije spomenuto da je MBO kritikovao SDA, što je javne funkcije pretvorio u stranačke prigode, dopuštajući armijskim vozilima da nose znake SDA i dopuštajući generalima Armije, da se pojavljuju kao kandidati SDA. Na sličan način, 5 septembra, u izvještaju sa konferencije za štampu Združene liste, na kojoj je Ivo Komšić napao HDZ, ispušteno je ime HDZ-ovog lidera, koga je Komšić smatrao najodgovornijim.

Poklon predsjednika Izetbegovića u iznosu od 5.000 DM, da bi se platili troškovi liječenja tuzlanskog rudara, pružio je 3 septembra prilikom "Dnevniku" da emituje iskrenu zahvalnost drugova ovog čovjeka, zajedno sa uvjerenjem da novac nije izvađen ni iz stranačkih, ni državnih kofera. Fikret Abdić i Selim Bešliagić nisu bili takve sreće. Izvještavanje o njihovim aktivnostima bilo je prošle sedmice u cjelosti negativno.

Smrt i ponovno rođenje u Tuzli

Tuzlanski glasači ostali su bez važnog lokalnog sredstva informiranja kada je 5 septembra gradonačelnik Selim Bešliagić obustavio rad općinske televizijske stanice. Kada se nakon dan i po **TV Tuzla** ponovo pojavila u eteru, napustila je emitovanje lokalnog programa i emitovala je samo program nove nezavisne televizijske mreže **TV IN** sa sjedištem u Sarajevu. Od 55 zaposlenih, krajem sedmice radilo je još samo troje.

Kao i svi primjeri smrti i uskrsnuća, tako ni ono što se desilo sa TV Tuzla uopće nije jasno. Bešliagić želi privatizirati stanicu, čiji je legalni status bio nejasan još od kad ju je, koristeći privatnu opremu, koja je uzeta kao ratna mjera, gradska vlada osnovala 1994 godine. Vrijeme koje je odabrano za zatvaranje stanice je čudno. Do prošle sedmice, TV Tuzla bila je Bešliagićev glavni saveznik u medijima protiv napada od strane SDA. Iako se rijetko koristila propagandom, onako kako to radi kantonalna stanica **TV TPK**, podržavajući stalno SDA, TV Tuzla je u svojim programima

posvetila Bešlagiću i Združenoj listi prostor, koji im druge stanice nisu davale. Ona je isto tako objavljivala mnoge lokalne vijesti, koje je TV TPK ignorirala. Moguće je da je Bešlagić izabrao ovaj trenutak, da bi iskoristio prednost dugo očekivanog početka emitovanja TV IN-a; međutim, isto je tako moguće, da se nadao da će na taj način spriječiti da nakon izbora ovu stanicu preuzme SDA.

Ma kakvi da su bili njegovi motivi, akcija gradonačelnika izazvala je mnoštvo protesta. U svom pismenom saopćenju, koje je pročitano na Radio Tuzli i TV TPK 6 septembra, Bešlagić je promjenu opisao kao "uslugu zaposlenim u TV Tuzla", zato što im je ponudio djelomično vlasništvo nad stanicom. Bar neki od zaposlenih nisu zvučali zahvalno. "To je nedopustiva odluka, koju načelnik nije smio sebi priuštiti", izjavio je glavni urednik na konferenciji za štampu, sa koje su 7.septembra izvijestile preostale stanice. "Sva imovina koja je kupljena, ili stečena, ovim aktom prelazi u ruke nekolicine, vjerovatno poslušnika načelnika TV Tuzla", požalio se pomoćnik direktora stanice.

TV TPK pratila je ove događaje sa posebnim entuzijazmom. Ona rijetko emituje priloge o Tuzli u kojima se ne promovira SDA - osim ako se u njima Bešlagić, koji je glavni rival SDA, ne prikazuje u lošem svjetlu. Voditelj "Dnevnika" 6 septembra prenio je Bešlagićevu izjavu, ali je nakon toga prokomentirao: "S obzirom da je ovo saopćenje dato nejasno, postavlja se pitanje, ko su tih 55 radnika na koje načelnik Bešlagić prenosi vlasnička prava, kad su dobili otkaz?". Dobro pitanje. Na nesreću, TV TPK se nije potrudila da na to pitanje i odgovori. Stanica je izgledala zadovoljna što je bacila sumnje na gradonačelnika, umjesto da se potrudila da pojasni očigledno konfuznu situaciju. Ona je također iskoristila konferenciju za štampu uvrijeđenih radnika u propagandne svrhe. 7 septembra "Dnevnik" je posvetio čitavih 15 minuta toj konferenciji. Sljedeće večeri stanica je u posebnoj emisiji, nakon vijesti, emitovala snimak sa konferencije u trajanju dužem od jednog sata.

TV TPK i Radio Tuzla također su pratili SDA, koja je požurila da stane u odbranu zaposlenih u TV Tuzla. Lokalni funkcioner SDA optužio je na konferenciji za štampu Bešlagića da se koristi "staljinističkim metodama" i "manifestacijom faraonske moći jednog čovjeka, koji uzima sebi pravo da uskraćuje drugima pravo na rad."

Radnici su se žalili kantonalnom ministru za obrazovanje i informacije, koji je Bešlagićev čin proglasio "nelegalnim" i naredio da stanica nastavi sa radom i da se radnici ponovo prime na posao.

Prije nego što je TV Tuzla prestala da radi, sedmica se odvijala na tipičan način. TV Tuzla je o političkim događajima objavljivala prihvatljivo izbalansirane informacije, dok se TV TPK još čvršće umotala u zelenu zastavu. Radio Tuzla najbolje je uspjevala da drži svoj nezavisni kurs. Tri teme su se isticale tokom sedmice. 5 septembra HDZ se žalio da lokalni mediji pogrešno predstavljaju njegove stavove. TV Tuzla i Radio Tuzla objavili su ovu kritiku, ali ju je TV TPK prešutjela, možda zato što je u njoj spomenuta. 8 septembra Združena lista je objavila da otkazuje skup u Kalesiji zato što se plaši da policija neće zaštititi njene simpatizere. Rečeno je da je policija stajala i posmatrala, dok su pristaše SDA napadali ljude koji su lijepili plakate sa pozivom na skup. Radio Tuzla prenijela je ovu informaciju, TV TPK ju je ignorirala.

Priča kojom je počela sedmica i koja je dala ton medijskom izvještavanju, odnosi se na odjeke napada na jednu ženu u Tuzli 31 augusta. Kao dio nastojanja da se pristaša SDA, koji je bio odgovoran za ovaj napad, oslobodi krivice, stranka je 3 septembra "izvijestila" da je žena vrijeđala Aliju Izetbegovića. SDA je izjavila da je to isto, kao da se vrijeđaju "bošnjačke svetinje". Rečeno je, da je prezime žene Arsenijević, što je srpsko prezime. Združena lista je odgovorila, da je SDA dala pogrešno ime i da je žena zaista Bošnjakinja - pokušavajući na taj način potkopati tvrdnju SDA da je to stranka koja predstavlja bošnjačko jedinstvo. SDA je insistirala da je ime tačno, ali je priznala da ne zna koje je nacionalnosti ova žena.

Tako su se u tuzlanskim medijima optužbe prebacivale s jednih na druge. Mediji, sa svoje strane, nisu popravili ovakvo stanje, pošto su insistirali da o događajima izvještavaju preko stranačkih izjava, umjesto da su se potrudili da sami otkriju činjenice. Urednik Radio Tuzle osjetio je da nešto nije u redu i prokomentirao je kampanju u emisii 3 septembra. On se obratio strankama, ali je isto tako mogao upozoriti i svoje kolege u medijima: "Nakon ovih saopćenja ili priopćenja, kako hoćete, daću sebi za pravo da poručim stranačkim liderima, da ako niko, a ono Radio Tuzla nije poligon za stranačka prepucavanja i uske stranačke interese. Narod ne može više nikome vjerovati."

Glas njegovog gospodara: HRV i RTS

Zagreb i Beograd ustrajali su prošle sedmice u stavljanju svojih režimskih medija u službu njihove bosanske braće, prvi sa nesmanjenim intenzitetom, drugi sa pojačanom snagom. Za zagrebački HRT, bosanski izbori su događaj od epohalnog značaja za Hrvate: to je njihova životna šansa da se opredjele za HDZ, pokret izvan kojeg se nijedan Hrvat ne može nadati sigurnom opstanku. I u redovnim emisijama vijesti i u specijalnim programima, HRT nastavlja da posvećuje udarni prostor HDZ-ovoj kampanji, oslobođen bilo kakvih zahtjeva da ponudi jednako vrijeme i drugim strankama.

Dominantna tema prošle sedmice bio je vitalni i pravedni zahtjev Hrvata za stvaranjem novih općina, u kojima će Hrvati biti većina. Druga ključna tema bilo je sprovođenje dogovora sa Bošnjacima da se lokalna vlada u Sarajevu reorganizuje na dobrobit Hrvata. Kao i ranije, jedina druga stranka koja je privlačila pažnju HRT-a, bila je Abdićeva DNZ.

TV Srbija, sa svoje strane, ponovo se posvetila promociji svojih sljedbenika, Saveza za mir i progres (SMP). Kad je to potrebno, Beograd vrti izvještaje o jednom jedinom skupu SMP dva dana, kao što se to desilo sa skupom, koji je održan prošle sedmice u Bosanskom Novom (Novi Grad). Kao što ne postoji ni jedna druga stranka izuzev Socijalističke partije i koalicije SMP, tako nema ni drugog političara koga treba primijetiti, osim Živka Radišića.

Beogradska propagandna linija zasniva se na dvije pretpostavke: samo SMP može osloboditi Republiku Srpsku iz korumpiranog stiska SDS i pripojiti je širok njedrima Majke Srbije. Istaknuti gosti iz Srbije, koji učestvuju na skupovima SMP, naglašavaju ovu posljednju tezu. Nova fronta napada pojavila se prošle sedmice, nakon što je postignut sporazum, kojim je okončan dugogodišnji bojkot državnih škola na Kosovu od strane Albanaca. Ovo je predstavljeno kao pobjeda civiliziranih vrijednosti nad nacionalističkim, pobjeda u kojoj bi mogli učestvovati i bosanski Srbi ako glasaju za SMP. S druge strane, interes TV Srbije za izbore u B&H ograničen je samo na izbornu trku u Republici Srpskoj. Federacija - i Srbi u njoj - što se TV Srbije tiče, mogu i da ne postoje.

Priča o dva grada:

Mostar

Pokrivanje predizborne kampanje na **RTV Mostaru** bilo je protekle sedmice isto toliko uravnoteženo i fer, koliko je pokrivanje na **HTV Mostaru** bilo iskrivljeno i izokrenuto.. TV stanica na istočnoj strani u posljednje vrijeme je skoro sasvim obuzdala svoju neprirodnu odanost prema SDA, dok televizijska stanica na zapadnoj strani izgleda da u ovom trenutku postoji samo zato da bi podupirala HDZ. Ovaj cilj pojavio se kroz tri teme o kojima je prošle sedmice govorio HTV Mostar: (1) nastavak života Herceg- Bosne; (2) promoviranje bivšeg gradonačelnika zapadnog Mostara Mije Brajkovića, kao istinskog lokalnog vođe Hrvata (nasuprot novom gradonačelniku ujedinjenog grada Ivanu Prskalu); i (3) napad na gradsku administraciju EZ i na međunarodnu zajednicu općenito.

Najznačajnije je, međutim, bilo to da je HTV Mostar dva puta flagrantno prekršio predizborna pravila. 3 septembra emitovao je naizmjenično reklamu HDZ (jedina stranačka poruka koju ova stanica prenosi) i dobro poznati poziv OSCE-a "Izaberite najbolje". Dojam je bio kao da OSCE preporučuje da se glasa za HDZ.

Drugi prekršaj ove stanice bilo je njeno otvoreno odbijanje da emituje bilo koju od prezentacija stranaka koje je snimio OSCE.

Zenica

Dok su informativne emisije **TV Zenice** zadržavale izgled objektivnosti, dotle se u specijalnim programima prošle sedmice ova stanica dala na promoviranje SDA. Stanica je predstavila ovu stranku u dvije posebne emisije: polusatnoj reportaži sa kantonalne konvencije SDA i jednosatnoj diskusiji u kojoj su učestvovali članovi kantonalnog odbora SDA.

Večernje vijesti "Zenica danas" podržavale su SDA na manje očigledan način. Bila je prisutna uzdržanost prilikom izvještavanja sa skupova SDA. U emisiji je posvećen prostor i opozicionim strankama, čak i onda kada su kritikovale predstavnike SDA. Opoziciona SPP kritikovala je miljenika SDA, Ejupa Ganića da je pozvao izbjeglice i raseljena lica da se vrate, premda tako stvarno i ne misli. U drugom izvještaju dopušteno je Združenoj listi da se hvali kako je njen skup u

Žepču bio prvi ne-HDZ skup, koji je održan na teritoriji pod kontrolom Hrvata.

Ali pažljivi gledaoci mogli su primjetiti da "Zenica danas" gura SDA čak i kada ne izvještava direktno o politici. Partijski sadržaji dominirali su vijestima. "Zenica danas" izvještavala je, također, dva puta o istjerivanju Bošnjaka iz Doboja, podsjećajući na taj način muslimanske glasače na opasnosti koje ih čekaju na drugoj strani linije razgraničenja. Priča o ratnim invalidima koncentrirala se na činjenicu da su dobili prostor u jednoj zeničkoj zgradi - zahvaljujući, djelomično, SDA.

Radio Zenica emitovala je iste vijesti, ali sa više neutralnosti. Ona se suzdržavala da ne preplavljuje svoje emisije "Novosti" praćenjem svakog koraka SDA, ili njenih lokalnih funkcionera. 4 septembra otišla je tako daleko, da je emitovala razgovor sa lokalnim liderom HDZ.

NTV Zetel nastavio je da nadmašuje svoje konkurente. Kako se broj skupova i konferencija za štampu povećavao, tako je Zetel pokazivao svoju nezavisnost. On nije ni ignorirao, ni podilazio lokalnim moćnicima. 2 septembra, u emisiji "Info-blok" dat je izvještaj sa skupa SDA, na fer i profesionalan način. "Info-blok" je također izvjestio i o prijemu novih regruta u Armiju 6 septembra. Nakon što je funkcioner Ministarstva odbrane primijetio da je "Allah dao vojnicima Armije snagu da odbrane Bosnu", Zetelov reporter postavio je neugodan pitanje - "Ne znači li pozivanje na Alaha, neku vrstu religiozne diskriminacije?"

Stati nasuprot Alaha i Armije zahtjeva hrabrost.

Ko sluša Radio FERN

OSCE-ov radio, koji je organizirala i finansirala Švicarska - **Radio Slobodni Izbori** - objavio je prošle sedmice (6 septembar) da prema istraživanjima Galupove organizacije, 27 posto stanovnika u Federaciji sluša ovu stanicu. Broj slušalaca u većim gradovima kreće se, od više od 50 posto u Zenici, do manje od 28 posto u Tuzli. Auditorij u Mostaru procjenjen je na 47 posto, a u Sarajevu na 36 posto. Vjerovatno da je Zenici (sa manje razvijenim medijskim spektrom) i Mostaru (sa stalnom nacionalnom podjelom) FERN daleko potrebniji nego Sarajevu ili Tuzli, u kojima ima mnogo nezavisnih FM stanica.

Pozvani da telefoniraju i kažu zašto slušaju FERN, anketirani su spomenuli objektivnost stanice,

nedostatak nacionalne ili religiozne pristrasnosti i informacije iz Republike Srpske. Međutim, većina je pohvalila izvrsnu muziku na ovoj stanici. (Od 20.00 do 6.00 ova stanica emituje samo muziku.) Drugi razlog za slušanje ove stanice jeste njena čujnost na većim dijelovima teritorije - što je važna prednost za vozače.

Tehnički i tonski kvalitet vijesti koje emituje ova stanica značajno se poboljšao od njenog otvaranja 15 jula. Kratke emisije vijesti emituju se svakog sata. Tu su i takozvane "Duge vijesti", koje traju otprilike 12 minuta i emituju se tri puta dnevno. U ove emisije nisu uključeni izvještaji dopisnika, koji se emituju u odvojenim informativnim blokovima. Tu su, također, dnevne kontakt emisije i intervjui sa političarima i međunarodnim funkcionerima. Posebna pažnja poklanja se informisanju glasača.

Međutim, može se sa sigurnošću zaključiti, da je FERN-ova glavna draž za slušaocce, njegova anglo-američka muzika. FERN-ovi programi vijesti i informativni programi rađeni su s namjerom da nikoga ne uvrijede. Da li će ova stanica nastaviti sa emitovanjem nakon 14 septembra, trebalo je da se odluči ove sedmice u Bernu.

Pregled sarajevske štampe

Većina listova nastavila je prošle sedmice kako sa veoma skeptičnim stavom prema izborima, tako i sa pretjeranim praćenjem predizborne kampanje.

Oslobođenje je objavilo 120 tekstova na predizborne teme (manje u odnosu na 123, koliko je objavilo prošle sedmice). Početkom sedmice, kada je potvrđeno ukidanje obrazaca P-2, list je proslavio djelomičnu pobjedu, ali je narednih dana izrazio povećanu zabrinutost da će izbori potvrditi podjelu B&H. List je zabilježio poziv na glasanje, koji je potekao od sa sastanka Parlamenta Građanske Alternative, koji je krajem sedmice održan u Tuzli, ali nije izvjestio o promišljanjima ovog tijela.

Večernje novine su u istom periodu objavile 108 tekstova vezanih za izbore (u poređenju sa 109, koliko je objavljeno prethodne sedmice). List je obratio posebnu pažnju izvještajima o nepravilnostima u glasanju izbjeglica u inostranstvu, a jedan komentator je otišao čak tako daleko, da je to opisao, kao urotu protiv B&H. Prošle nedjelje su također značajno mjesto zauzimali i tekstovi u kojima se pozivalo na novu i bolju konferenciju tipa Dejtonske.

Dnevni avaz, koji je ranije posvećivao manje prostora kampanji, popravio je prošle sedmice svoj vlastiti rekord, objavivši 92 teksta (u odnosu na 89, koliko je objavljeno prošle sedmice). Tekstovi u kojima se navode nepravilnosti u glasanju u inostranstvu, objavljuvani su svakoga dana, a 2 septembra citiran je ambasador B&H u Bonu, koji je rekao da su nepravilnosti dovele do "friziranja podataka".

Krivac broj jedan za "Avaz" u protekloj sedmici bio je Karl Bilt. Sugerirajući da bi ga mogao zamijeniti Ričard Holbruk, list je prikazao Visokog predstavnika kao jednog u dugom nizu međunarodnih promašaja u bivšoj Jugoslaviji. S druge strane, junak sedmice bio je vođa SDP Zlatko Lagumdžija. Njemu je pripisano da bi vladajuću stranku mogao pobijediti u njenoj vlastitoj igri.

Svijet (5 septembar) je nastavio da napada legitimnost izbora i da oplakuje nad njihovim mogućim posljedicama. Nedavno gostovanje talijanskog cirkusa u Sarajevu pružilo je priliku za aluziju na izbore, kao na predstavu koju su stranci priredili domaćem stanovništvu. Sa određenim zakašnjenjem list je također objavio i primjedbe efendije Džemal Gadara, imama iz Blagaja, čiji je poziv na džihad "džihad je naš spas" na skupu SDA u Čapljini, uzrokovao oštre reakcije prije dvije nedjelje. (Vidi *Monitoring Report* 13.)

Ljiljanova senzacija sedmice (4 septembar) bilo je otkriće srpskih planova da se nakon izbora priključe Federaciji, ujedine sa Hrvatima i zatim glasaju za podjelu Bosne. Ovo je u svakom slučaju bilo na liniji izvjesnog Slobodana Jasnica,

osnivača Svjetskog Kongresa Srba, koji je to iznio u pismu Aliji Izetbegoviću. Prema *Ljiljanu*, bilo kakva konferencija Dejton II, također bi za cilj imala diobu B&H.

Hrvatska riječ je ponovo obilježila intenzitet predizborne kampanje i mnoštvo HDZ-ovih promocija izdavanjem dva broja (3 i 7 septembra). Za razliku od drugih listova, *Hrvatska riječ* je veoma zainteresirana za izbore i odlučna je da pridobije glasove za HDZ. *Hrvatska riječ* tvrdi da su sada "Muslimanski političari" ti, koji stoje na putu ostvarenja Federacije.

Slobodna Bosna (8 septembar) posvetila je izborima skoro sve svoje stranice, uključujući i objavljivanje nekoliko stranačkih reklama. Njen glavni komentar više je izrazio strah zbog promjena, koje bi se mogle desiti nakon izbora, nego protivljenje samim izborima.

"Dani" su u svom septembarskom broju objavili izazovnu naslovnu stranicu (tri kondoma u nacionalnim bojama, sa natpisom "Izaberite najboljeg!"), ali manje žestoke napise o vladajućim strankama i svojim drugim, tradicionalnim metama. Istraživanje javnog mnjenja, koje je proveo ovaj list, predviđa pobjedu Izetbegovića i SDA. Objavljeno je također i mnogo stranačkih reklama.

Predominantni napor, koji je u sarajevskoj štampi usmjeren na suprotstavljanje izborima 14 septembra, indikativan je znak da se za vrijeme i nakon izbora mogu očekivati kritike da su izbori bili "neregularni".

Voli me, ne voli me....(9)

Tabela ispod prikazuje prisustvo političkih stranaka, njihovih vođa i koalicija u medijima Federacije (RTV BiH) i Republike Srpske (RTV Srpska) u sedmici od 2 - 8 septembra. Kolona sa nazivom "Total" govori koliko su puta jedna stranka ili njen lider direktno ili indirektni predstavljeni ili pomenuti u centralnoj informativnoj emisiji RTV BiH i RTV Srpska. Svaku stranku prati rezultat koji se potpisuje vrijednošću +1 za svako pozitivno pominjanje, 0 za svako neutralno pominjanje i -1 za svako negativno pominjanje. Kolona ($\Sigma (+,-,0)$) predstavlja sumu ovih ocjena. Što je veći broj pozitivnih poena to znači da su mediji imali pozitivniji odnos, naklonost ili simpatije, odnosno, što je veći broj negativnih poena, to su se mediji prema stranci ili njenom predstavniku odnosili sa više kritike ili antipatije.

Mediji koji su posmatrani u ovu svrhu su **RTV BiH** i **RTV Srpska**. Analizirane su samo glavne vijesti dana.

ime partije koalicije	RTV BiH		RTV Srpska	
	total	$\Sigma (+,-,0)$	total	$\Sigma (+,-,0)$
partija				
Stranka demokratske akcije SDA	22	+5	15	-14
Srpska demokratska stranka (SZ) SDS	4	-1	36	+33
Hrvatska demokratska zajednica BiH HDZ	10	-3	4	-3
Stranka za BiH	2	0		
Srpska patriotska stranka SPAS	-	-	3	0
Srpska radikalna stranka RS	-	-	1	+1

ime partije/koalicije	RTV BiH		RTV Srpska	
	total	Σ (+,-,0)	total	Σ (+,-,0)
Narodna stranka RS	-	-	2	0
Srpska stranka Krajine	-	-	2	0
Liberalna Stranka BiH LS	4	0	-	-
Liberalno bošnjačka organizacija LBO	2	0	-	-
Bosanska stranka	1	0	-	-
Građanska demokratska stranka BiH GDS	7	0	-	-
Muslimansko bošnjačka organizacija MBO (1)	1	0	-	-
Hrvatska seljačka stranka BiH HSS (1)	2	0	-	-
Unija bosanskohercegovačkih socijaldemokrata UBSD (1)	3	0	-	-
Socijal demokratska partija BiH SDP (1)	5	0	-	-
Bosanska stranka BOSS	1	0	-	-
Srpska seljačka stranka			2	0
Stranka privrednog prosperitetav SPP	3	0	-	-
Republikanska stranka (1)	3	0	-	-
Stranka srpskog jedinstva	1	-1	1	0
Narodna demokratska zajednica DNZ	4	-4	-	-
Stranka Žena BiH	1	0	-	-
BH Patriotska stranka	2	0	-	-
kalicija				
Demokratski patriotski blok RS	-	-	3	0
Savez za mir i progres RS	-	-	1	0
Združena lista za BiH	14	+1	-	-

- (1) Stranke uključene u Združenu listu za BiH (Federacija BiH)
(2) Stranke uključene u Demokratski patriotski blok RS
(3) Stranke uključene u Savez za mir i progres RS

Tokom prethodne sedmice praćen je rad sljedećih medija: RTV Srpska, RTV BiH, NTV 99, TV IN, TV Zenica, NTV Zetel, Radio Zenica, Radio Tuzla, TV TPK Tuzla, TV Tuzla, Radio Prijedor, Radio Bihać, RTV Mostar, Hrvatska RTV Mostar, Radio Krajina Banja Luka, TV Srbije, Hrvatska televizija, Radio FERN, Oslobođenje, Večernje novine, Dnevni Avaz, Ljiljan, Svijet, Hrvatska riječ, Slobodna Bosna, Dani, Glas srpski, Dnevne nezavisne novine, Nezavisne novine, Alternativa.

izvještaj IWPR i MEDIA PLAN; Direktor projekta: Mark Wheeler

Obala Kulina bana 4/I, 71000 Sarajevo, BiH

Tel/fax 071-667-734/735

E-mail: MEDIAPLAN_ZU@ZAMIR-SA.ztn.apc.org ili 101657.3100@compuserve.com

Institut za ratno i mirnodopsko izvještavanje (IWPR) je britanska dobrotvorna ustanova, osnovana sa namjerom da pomaže razvoj nezavisnih medija i da podrži umjerene glasove u bivšoj Jugoslaviji. Ovaj institut također izdaje War Report (Ratni Izvještaj) nezavisni mjesečni list, i Tribunal, dvomjesečni časopis o Međunarodnom tribunalu za ratne zločine u Hagu. Za pretplatu i druge informacije obratite se na IWPR 33 Islington High Street, London N1 9LH. Tel +44-171-713-7130 / Fax 713-7140/ E-mail: warreport@gn.apc.org.

Director: Anthony Borden; Administrative Director: Rachele Jailer Valladares; Senior Programme Manager: Alan Davis; Project Director (Bosnia Elections): Mark Wheeler; Senior Project Officer (Bosnia Elections): Michael Montgomery; Project Officer (Bosnia Elections): Jennifer Pearce.

MEDIA PLAN je prva privatna organizacija u BiH specijalizovana za istraživanje, analizu i projektovanje razvoja medija. Glavni cilj mu je da promoviše obnovu i razvoj medija u BiH. Organizacija raspolaže opsežnom bazom podataka o BiH medijima. MEDIA PLAN ima korespondentske centre u Tuzli, Zenici, Mostaru, Banja Luci i Bihaću. Na izradi Monitoring Reporta angažovano je 18 monitora, istraživača i drugih saradnika MEDIA PLANa.

Sa zahvalnošću napominjemo da ovaj projekat podržavaju Swedish International Development and Cooperation Agency, Open Society Institute, Friedrich Naumann Stiftung i Winston Foundation for World Peace.